Standardní (též klasický) lineární regresní model

Specifikace=formulace (jednorovnicového) **lineárního regresního modelu**

(1) $y = X\beta + \varepsilon$ **resp.** $y_t = \sum_{j=1}^{k} X_{tj}\beta_j + \varepsilon_t$ **, kde**

- y **je T-členný (sloupcový) vektor pozorování závisle (vysvětlující) proměnné (regresandu)**
- X **je [Txk] matice pozorování k závisle proměnných (regresorů) – matice plánu**
- β **je k-členný (sloupcový) vektor neznámých regresních koeficientů**
- ε **je T-členný (sloupcový) vektor nepozorovatelných náhodných složek (disturbancí)**

Ve strukturním vektorově- maticovém vyjádření

(1A) $$\begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \\ \dots \\ y_T \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1k} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2k} \\ x_{31} & x_{32} & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{T1} & x_{T2} & \dots & x_{Tk} \end{pmatrix} . \begin{pmatrix} \beta_1 \\ \beta_2 \\ \dots \\ \beta_k \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \varepsilon_1 \\ \varepsilon_2 \\ \dots. \\ \varepsilon_T \end{pmatrix}$$

Poznámka: Pokud je v rovnici zastoupena úrovňová konstanta β_1**, pak k ní příslušný jedničkový vektor** $l = (1,1,\dots,1)'$ **bude obsažen prvním sloupci matice** X **, tzn. že bude platit** $x_{t1} = 1$ **pro všechna** $t = 1,2,\dots,T$.

Předpokládáme, že počet vysvětlujících proměnných je menší (v krajním případě roven) **než počet pozorování, tedy , že platí nerovnost**

$$k < T$$

Odhady parametrů nějakou vhodnou odhadovou metodou (např. metodou nejmenších čtverců)

(2) $b = \hat{\beta}(y, X)$ **např.** $\hat{\beta} = (X'X)^{-1}(X'y)$

Definice vyrovnaných hodnot závisle proměnné

(3) $\hat{y} = Xb$ $y_t = \sum_{j=1}^{k} X_{tj} b_j$

Definice reziduí (odhadnutých náhodných složek)

(4) $e = \hat{\varepsilon} = y - \hat{y}$ **neboli** $e = y' - \tilde{y}$

odtud vyplývá možnost alternativního zápisu závisle proměnné(s odhady parametrů a reziduy)

(5) $y = Xb + e$

Některé další vztahy mezi veličinami lineárního regresního modelu

Z porovnání (1) a (5) obdržíme vztah mezi ε a $e = \hat{\varepsilon}$:

(6) $$X\beta + \varepsilon = Xb + e$$ [1]

(pokud použijeme odhad OLS, pak pravá strana $= X\left(X'X\right)^{-1} X'y + e$ **),**
z čehož dále plyne

(7) $$e = y - Xb = y - X\left(X'X\right)^{-1} X'y = \left\lfloor I_T - X\left(X'X\right)^{-1} X' \right\rfloor y = My$$

(8) **neboli platí** $\hat{\boldsymbol{\varepsilon}} = M\boldsymbol{y}$

(9)

$$e = y - Xb = X\beta + \varepsilon - Xb = X\beta + \varepsilon - X\left(X'X\right)^{-1} X'y = X\beta + \varepsilon - X\left(X'X\right)^{-1} X'\left[X\beta + \varepsilon\right] =$$

$$= X\beta + \varepsilon - X\beta - \left\lfloor X\left(X'X\right)^{\ 1} X' \right\rfloor \varepsilon = \left\lfloor I - X\left(X'X\right)^{\ 1} X' \right\rfloor \varepsilon = M\varepsilon$$

(10) **neboli platí** $e = M\varepsilon$

Varovná poznámka:

Ze vztahů $e = My$ a $e = M\varepsilon$ nelze usuzovat, že platí $y = \varepsilon$, neboť M je vždy singulární matice. Nelze proto nikdy psát $y = M^{-1}\ \varepsilon$, resp. $e = M^{-1}\varepsilon$.

Hodnost matice $M = I_T - X\left(X'X\right)^{-1} X' = T - k < T$

protože $h(I_T) = T \qquad h\left(X\left(X'X\right)^{-1} X'\right) = h\left(X'X\ \left(X'X\right)^{-1}\right) = k$

Na výše uvedené zjištění můžeme pohlížet také z toho hlediska, že k určení reziduí je pomocí matice M „vytahována" stejná informace jako z vektoru závisle proměnné. Matice M jakoby „odfiltruje" „přebytečnou" informaci (potřebnou pro určení e) nacházející se v y, ale nikoliv v ε.

Poznámka:
Centrovanost náhodných složek se přenáší na rezidua, která mají rovněž nulovou střední hodnotu, neboť

$$E(e) = E(M\varepsilon) = E\left(I_T - X(XX)^{-1} X'\right)\varepsilon = \left(I_T - X(XX)^{-1} X'\right)E(\varepsilon) = 0.$$

dle (10) nestochastičnost M centrovanost ε

[1] Na levé straně (6) máme dvě nepozorovatelné veličiny: *β,ε,* zatímco na pravé straně jsou jak odhadnuté parametry *b*, tak rezidua *e,* obojí určené z pozorovaných proměnných: Je ovšem třeba dodat, že výpočet *b* (a následně i *e*) obecně závisí na užité odhadové metodě.U standardního lineárního modelu regresního i jiné odhadové metody vedou k témuž výrazu, avšak u složitějších modelů tomu ale tak nemusí být.

Vlastnosti proměnných lineárního regresního modelu

1. Centrovanost náhodných složek

$E\,\varepsilon = 0$ **neboli** $E\,\varepsilon_t = 0$ **pro všechna** $t = 1,2,\ldots,T$

nebude-li splněno, pak střední hodnota náhodných složek (ani reziduí) nebude nulová a regresní přímka nepovede „středem“ oblasti pozorovaných hodnot, ale nad či pod ní (nepůjde o regresní přímku ve vlastním slova smyslu). Odchylky nebudou „nestranné“ a součet reziduí nebude roven 0.

2. Diagonalita kovarianční matice náhodných složek

$Var(\varepsilon) = Cov(\varepsilon,\varepsilon') = \sigma^2 . I_T$ **(diagonální matice se stopou** $T.\sigma^2$ **)**

což v sobě obsahuje dvě vlastnosti, jimiž jsou

2a) homoskedasticita náhodných složek

$var\,\varepsilon_t = \sigma^2$ **(rozptyl nezávislý na indexu pozorování)**

nebude-li splněno, pak budou mít náhodné složky v různých pozorováních různý rozptyl a metoda OLS ztratí svou vydatnost (byť odhady zůstanou nestranné). Nejde však o fatální problém a parametry budou odhadnutelné. Různost rozptylů náhodných složek v různých pozorováních se nazývá heteroskedasticita. Ta je odstranitelná nebo zmírnitelná některými speciálními postupy, např. použitím vážené metody nejmenších čtverců WLS.

2b) nekorelovanost náhodných složek

$Cov(\varepsilon_s,\varepsilon_t) = E(\varepsilon_s.\varepsilon_t) = \delta_{st}.\sigma^2$ **, kde** $\delta_{st} = 1$ **pro** $s = t$ **a také** $\delta_{st} = 0$ **pro** $s \neq t$

nebude-li splněno, pak budou náhodné složky v různých pozorováních vzájemně korelované a odhady parametrů nebudou vydatné (byť zůstanou nestranné). K zajištění optimálních vlastností bude nutno uplatnit zobecněnou metodu nejmenších čtverců GLS (pokud budou dodatečné informace o modelu) nebo problém zmírnit některou speciální technikou připouštějící autokorelaci náhodných složek.

3. Nekorelovanost náhodných složek s nezávisle proměnnými

$E(X'.\varepsilon) = 0$ **neboli** $E(x_{tj}.\varepsilon_t) = 0$ **pro všechna** $j = 1,2,\ldots,k$

nebude-li splněno, pak to znamená, že informace obsažená v náhodných složkách má něco společného s informací obsaženou v některé vysvětlované proměnné a že „náhodná složky“ má v sobě kousek (nebo kus) systematické informace. To je v rozporu s uvažovaným charakterem náhodné složky. Odhad parametrů nebude možno takto nijak statisticky získat (ani jinou metodou než OLS)

4. Plná hodnost matice vysvětlujících proměnných $h(X) = k$

nebude-li splněno, pak bude mít matice X hodnost menší než k, což bude znamenat, že některé její sloupce budou lineárně závislé. Jinými slovy: informace obsažená ve sloupcích matice X, tedy v jednotlivých vysvětlujících proměnných není nezávislá a vzájemně se prolíná. Z algebraického hlediska to má ten následek, že matice $X'X$ bude singulární (její determinant bude nulový) a nebude k ní existovat (jednoznačně určená inverzní matice). Odhad parametrů (metodou OLS) takto nebude možné určit, resp. při použití pseudoinverze nebude odhad určen jednoznačně.

(prostá,obyčejná) Metoda nejmenších čtverců (MNČ, OLS)

[Ordinary least squares method]

Minimalizačním kritériem je zde **součet čtverců reziduí (odhadnutých náhodných složek neboli rozdílů mezi pozorovanými a vyrovnanými hodnotami) :**

$$Min\, e'e = Min(y - Xb)'(y - Xb)$$ neboli v pozorovaných hodnotách

$$Min \sum_{t=1}^{T} e_t^2 = Min \sum_{t=1}^{T} (y_t - \hat{y}_t)^2 = Min \sum_{t=1}^{T} \left(y_t - \sum_{j=1}^{K} x_{tk} b_k \right)\left(y_t - \sum_{k=1}^{K} x_{tk} b_k \right)$$

Polohu minima (tj. bodu=odhadnutého vektoru parametrů b) **, ve kterém je minimalizovaný výraz nejmenší) nalezneme řešením soustavy tzv.normálních rovnic**

$$\frac{\partial e'e}{\partial b} = \frac{\partial (y - Xb)'(y - Xb)}{\partial b} = -2X'y + 2X'Xb = 0$$ **(vektorově)**

tuto soustavu řešíme úpravami (vydělením 2, přeskupením členů) **na tvar** $X'Xb = X'y$**, která má řešení pro** b **ve tvaru** $b = (X'X)^{-1} X'y$ **,** $\leftarrow$ **řešení je jednoznačné, neboť vzhledem k předpokladům** $h(X) = k$**, existuje (jediná) inverzní matice k matici** $X'X$ **.**

Poznámka **Vyjádření minimalizace v pozorovaných hodnotách:**

$$H(y, X, b) = \sum_{t=1}^{T} \left(y_t - \sum_{i=1}^{K} x_{ti} b_i \right)\left(y_t - \sum_{j=1}^{K} x_{ti} b_i \right) = \sum_{t=1}^{T} y_t^2 - \sum_{t=1}^{T} y_t \left(\sum_{j=1}^{K} x_{ti} b_i \right) - \sum_{t=1}^{T} y_t \left(\sum_{i=1}^{K} x_{ti} b_i \right) +$$

$$+ \sum_{t=1}^{T} \left(\sum_{i=1}^{K} x_{ti} b_i \right)\left(\sum_{j=1}^{K} x_{ti} b_i \right)$$

$$\frac{\partial H(y, X, b)}{\partial b_j} = 0 - \underbrace{2 \sum_{t=1}^{T} x_{ti} y_t}_{-2X'y} + \underbrace{2 \sum_{t=1}^{T} x_{tj} \sum_{i=1}^{k} x_{ti} b_i}_{+2X'Xb} = 0 \quad \text{pro } j = 1, 2, \ldots, k \quad \text{a odtud}$$

$$\sum_{t=1}^{T} x_{tj} \sum_{i=1}^{k} x_{ti} b_i = \sum_{t=1}^{T} x_{ti} y_t \quad \text{neboli} \quad b_i = \left(\sum_{t=1}^{T} \sum_{i=1}^{k} x_{ti} x_{tj} \right)^{-1} \sum_{t=1}^{T} x_{ti} y_t$$

V případě konečných sumací můžeme přeskupovat členy v součtech

Příklad: Lineární regrese s jedinou vysvětlující proměnnou (+úrovňovou konstantou) ($x_{t1} = 1$**)**

$$\begin{pmatrix} \hat{\beta}_1 \\ \hat{\beta}_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} T & \sum x_{t2} \\ \sum x_{t2} & \sum x_{t2}^2 \end{pmatrix}^{-1} . \begin{pmatrix} \sum y_t \\ \sum x_{t2} y_t \end{pmatrix} = \frac{1}{D} . \begin{pmatrix} \sum x_{t2}^2 & -\sum x_{t2} \\ -\sum x_{t2} & T \end{pmatrix}\begin{pmatrix} \sum y_t \\ \sum x_{t2} y_t \end{pmatrix}$$, kde

$$D = \begin{vmatrix} T & \sum x_{t2} \\ \sum x_{t2} & \sum x_{t2}^2 \end{vmatrix} = T . \sum x_{t2}^2 - \left(\sum x_{t2} \right)^2 .$$ Odtud máme

$$\beta_1 = \frac{\left(\sum x_{t2}^2 \right) . \left(\sum y_t \right) - \left(\sum x_{t2} \right)\left(\sum x_{t2} y_t \right)}{T . \sum x_{t2}^2 - \left(\sum x_{t2} \right)^2} \qquad \beta_2 = \frac{T . \left(\sum x_{t2} y_t \right) - \left(\sum x_{t2} \right) . \left(\sum y_t \right)}{T . \sum x_{t2}^2 - \left(\sum x_{t2} \right)^2}$$

hodnota úrovňové konstanty — hodnota parametru sklonu regresní přímky

Vlastnosti obyčejné (prosté) metody nejmenších čtverců MNČ (OLS) v klasickém lineárním regresním modelu

poskytuje odhad $_{OLS}\hat{\beta}$ regresních koeficientù β ve tvaru $_{OLS}\hat{\beta} = (X'X)^{-1}X'y$

Věta 1 (Gauss-Markovova) Odhad regresních koeficientů $_{OLS}\hat{\beta}$ pořízený obyčejnou (prostou) metodou nejmenších čtverců je nejlepším nestranným lineárním odhadem vektoru parametrů β

Důkaz rozdělíme jej na několik částí.

A. odhad $_{OLS}\beta^*$ je nestranný (pro libovolnou velikost vzorku ***T***).

Ověření nestrannosti:

$$E(\hat{\beta}) = E(X'X)^{-1}X'y = \underbrace{E(X'X)^{-1}X'(X\beta+\varepsilon)}_{\text{vyjádření } y=X\beta+\varepsilon} = E(X'X)^{-1}X'X\beta + E(X'X)^{-1}X'\varepsilon =$$

$$= \underbrace{(X'X)^{-1}X'XE\beta}_{\text{nestochastičnost } X} + (X'X)^{-1}X'E\varepsilon = \underbrace{E\beta + (X'X)^{-1}X'0}_{E\varepsilon=0} = \underbrace{\beta + 0}_{E\beta=\beta \text{ (} \beta \text{ nestochastický vektor)}} = \beta \qquad \square.$$

Důsledek A Nestranná odhadová funkce je vždy asymptoticky nestranná.

Platí-li totiž $E({}_{(T)}\hat{\beta}) = \beta$ [2] pro každé konečné T, platí tentýž vztah i pro $T \to \infty$.

B. odhad $_{OLS}\hat{\beta}$ je konzistentní, tj. platí $\underset{T\to\infty}{plim}\,\hat{\beta} = \beta$

Vlastnost platí i pro případ, že matice X je stochastická.

Ověření konzistence: lze vyvodit z následujícího tvrzení

Tvrzení Jestliže odhadová funkce je asymptoticky nestranná a kovarianční matice této odhadové funkce konverguje při *T* $\to \infty$ k nulové matici, pak je tato odhadová funkce konzistentní.

Důkaz a) asymptotická nestrannost OLS-odhadové funkce vyplývá z *důsledku A***.**

b) konvergenci kovarianční matice OLS-odhadové funkce (její tvar viz ad D) **k nulové matici ukážeme následovně**

Dále ukážeme, že $Cov(\hat{\beta}) = \sigma_\varepsilon 2(X'X)^{-1}$. Definujme matici $P = (X'X)/T$ a její $ij-tý$ prvek označíme jako P_{ij}.[3] Pro tento prvek platí

$$\left|P_{ij}\right| = \left|\frac{1}{T}.\sum_{t=1}^{T} x_{ti}.x_{tj}\right| \le \xi_{ij}{}^{2}$$, přičemž tato rovnost platí pro všechna T

---

[2] Symbolem nalevo rozumíme střední hodnotu odhadnutého vektoru parametrů β spočteného na základě T pozorování.

[3] Účelem je ukázat, že matice P má prvky o konečné velikosti.

Všechny prvky této matice jsou tedy (v absolutní hodnotě) shora omezeny hodnotou $\xi^2 = \max \xi_{ij}^2$. Tedy, pro všechna T má matice P konečně velké prvky a je nesingulární. Zřejmě dále platí

$$(X'X)^{-1} = P^{-1}/T \quad \text{(neboť platí } X'X = T.P\text{)}$$

a navíc matice P^{-1} má konečně velké prvky (π_{ij}) pro všechna T. Platí tedy

$$p\lim_{T\to\infty} Cov({}_{OLS}\hat{\beta}) = p\lim_{T\to\infty} \sigma_\varepsilon^2 (X'X)^{-1} = \sigma_\varepsilon^2\, p\lim_{T\to\infty} P^{-1}/T = 0_k,$$

kde 0_k je symetrická matice složená ze samých nul.

C. odhad ${}_{OLS}\hat{\beta}$ **je lineární** (vzhledem k vysvětlované proměnné y), neboť je definován jako lineární forma pozorování závisle proměnné y.

Ověření linearity lze psát $\hat{\beta} = (X'X)^{-1} X'y = C'y$, kde matice $C' = (X'X)^{-1} X'$ představuje koeficienty lineární formy, jejíž proměnné tvoří složky vektoru y. Poznamenejme, že vždy platí $C'X = (X'X)^{-1} X'X = I_k$, kde I_k je jednotková matice řádu ***k***.

D. kovarianční matice příslušná odhadové funkci $\hat{\beta} = (X'X)^{-1} X'y$ má následující tvar

$$Cov(\hat{\beta}) = \sigma_\varepsilon.(X'X)^{-1}$$

Ověření $Cov(\hat{\beta}) = E\{[\hat{\beta} - E(\hat{\beta})][\hat{\beta} - E(\hat{\beta})]'\} \overset{\text{(nestrannost ^β)}}{=} E\{[\hat{\beta} - \beta][\hat{\beta} - \beta]'\} =$

(dosazení ^β= (X'X)$^{-1}$ Xy) (dosazení za y=Xβ+ε)

$$= E\{[(X'X)^{-1} X'y - \beta][(X'X)^{-1} X'y - \beta]'\} = E\{[(X'X)^{-1} X'(X\beta + \varepsilon) - \beta][(X'X)^{-1} X'(X$$

(X´X)$^{-1}$ X´X = I$_T$ (vyrušení β)

$$E\{[\beta + (X'X)^{-1} X'\varepsilon - \beta][\beta + (X'X)^{-1} X'\varepsilon - \beta]'\} = E[(X'X)^{-1} X'\varepsilon][(X'X)^{-1} X'\varepsilon]' =$$

(transpozice) vytknutí nestoch..členů před E) Eε.ε' = $\sigma_\varepsilon^2 I_T$

$$= E[(X'X)^{-1} X'\varepsilon\varepsilon' X.(X'X)^{-1}] = (X'X)^{-1} X' E\varepsilon.\varepsilon' X.(X'X)^{-1} =$$

(vytknutí skaláru σ_ε^2) (X´X)$^{-1}$ X´X = I$_T$

$$= (X'X)^{-1} X' \sigma_\varepsilon^2 I_T X.(X'X)^{-1} = \sigma_\varepsilon^2 (X'X)^{-1} X'X.(X'X)^{-1} = \sigma_\varepsilon^2 (X'X)^{-1} \square.$$

Odtud plyne **důsledek D1.**
Směrodatné odchylky odhadnutých regresních parametrů $s_{\hat{\beta}}$ získáme jako

$$\sigma_{\beta_j} = \sigma_\varepsilon . \sqrt{\xi_{jj}^2} \quad \text{, kde}$$

ξ_{jj}^2 je j-tý diagonální prvek inverzní momentové matice $(X'X)^{-1}$

σ_ε je směrodatná odchylka náhodných složek (stejná u všech ε_t).

E. odhad $_{OLS}\hat{\beta}$ **je nejlepší** ve smyslu minimální kovarianční matice $Cov(\hat{\beta})$, neboť pro kovarianční matici kterékoliv jiné (*lineární*) odhadové funkce $\tilde{\beta}$ platí :

$$Cov(\tilde{\beta}) - Cov(\hat{\beta}) = \Omega$$

kde Ω je nějaká symetrická pozitivně semidefinitní matice řádu $\boldsymbol{k}$ (rozměrů k x k).

Ověření Bez újmy na obecnosti můžeme matici D' jiné lineární odhadové funkce

$\tilde{\beta} = D'y$ vyjádřit ve tvaru $D' = (X'X)^{-1}X' + G'$

Poznámka Vzhledem k požadavku na nestrannost $\tilde{\beta}$ musí s ohledem na platnost vztahu $D'X = (X'X)^{-1}X'X + G'X = I_k$, vždy platit $G'X = 0$.

Ověření vydatnosti

$$\beta = E(\tilde{\beta}) = E(D'y) = E\left[D'(X\beta + \varepsilon)\right] = ED'X\beta + ED'\varepsilon = D'X\beta + 0 = D'X\beta$$

[matice D, X jsou nestochastické]

z čehož přímo plyne $D'X = I_k$

Pro libovolnou jinou (*lineární* a *nestrannou*) odhadovou funkci tedy musí platit

$$Cov(\tilde{\beta}) = E\left\{\left[\tilde{\beta} - E\tilde{\beta}\right]\left[\tilde{\beta} - E\tilde{\beta}\right]'\right\} = E\left\{\left[D'y - \beta\right]\left[D'y - \beta\right]'\right\} =$$

$$= E\left\{\left[((X'X)^{-1}X' + G')y - \beta\right]\left[((X'X)^{-1}X' + G')y - \beta\right]'\right\} =$$

$$= E\left\{\left[((X'X)^{-1}X' + G')(X\beta + \varepsilon) - \beta\right]\left[((X'X)^{-1}X' + G')(X\beta + \varepsilon) - \beta\right]'\right\} =$$

[protože G´X = 0] [protože G´X = 0]

$$= E\left\{\left[(X'X)^{-1}X'X\beta + (X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon - \beta\right]\left[(X'X)^{-1}X'X\beta + (X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon - \beta\right]'\right\} =$$

[protože $(X'X)^{-1}X'X = I$] [protože $(X'X)^{-1}X'X = I$]

$$= E\left\{\left[\beta + (X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon - \beta\right]\left[\beta + (X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon - \beta\right]'\right\} =$$

$$= E\left\{\left[(X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon\right]\left[(X'X)^{-1}X'\varepsilon + G'\varepsilon\right]'\right\} =$$

$$= E\left\{(X'X)^{-1}X'\varepsilon\varepsilon'X(X'X)^{-1} + G'\varepsilon\varepsilon'G + (X'X)^{-1}X'\varepsilon\varepsilon'G + G'\varepsilon\varepsilon'X(X'X)^{-1}\right\} =$$

[po uplatnění operátoru střední hodnoty a protože X i G jsou nestochastické matice]

$$= (X'X)^{-1}X'E\varepsilon\varepsilon'X(X'X)^{-1} + G'E\varepsilon\varepsilon'G + (X'X)^{-1}X'E\varepsilon\varepsilon'G + G'E\varepsilon\varepsilon'X(X'X)^{-1} =$$

[protože $E\varepsilon'\varepsilon$-$\sigma^2 I_T$]

$$= (X'X)^{-1} X'\sigma^2 I_T X (X'X)^{-1} + G'\sigma^2 I_T G + (X'X)^{-1} X'\sigma^2 I_T G + G'\sigma^2 I_T X (X'X)^{-1} =$$

[protože σ^2 je skalární hodnota]

$$= \sigma^2 (X'X)^{-1} + \sigma^2 G'G + \sigma^2 (X'X)^{-1} X'G + \sigma^2 G' X (X'X)^{-1} =$$

[protože G´X = 0 a stejně X´G= 0]

$$= \sigma^2 (X'X)^{-1} + \sigma^2 G'G = Cov(\hat{\beta}) + \sigma^2 G'G$$

kde $G'G$ je zřejmě pozitivně semidefinitní matice a $\sigma^2 > 0$ □.

F. pro odhad rozptylu reziduí dostaneme

$$E(e'e) = E(\varepsilon' M.M\varepsilon) = E(\varepsilon' M.\varepsilon) = Etr(\varepsilon' M.\varepsilon) = Etr(M\varepsilon\varepsilon') =$$

(M je idempotentní matice) (skalár je současně svou stopou) (tr A.B = tr B.A)

$$= trE(M\varepsilon\varepsilon') = tr(ME\varepsilon\varepsilon') = tr(M\sigma_\varepsilon^2 I_T) = \sigma_\varepsilon^2 tr(M) = \sigma_\varepsilon^2 (T-k)$$

(záměna stopy a střední hodnoty) (M je nestochastická) (σ^2 je skalární hodnota)

protože

$$tr(M) = tr(I_T - X(X'X)^{-1} X') = tr(I_T - X'X(X'X)^{-1}) = tr(I_T - I_K) = T - k$$

(definice M) (platí tr A.B = tr B.A) (stopa jednotkové matice je rovna její dimenzi)

G. z tvrzení F plyne, že nestranným odhadem rozptylu náhodných složek σ_ε^2

je výraz $\hat{\sigma}_\varepsilon^2 = \dfrac{eé}{T-k}$, neboť zřejmě platí $E\left[\dfrac{\sum e_t^2}{T-k}\right] = \sigma_\varepsilon^2$.

Poznámka: Prostá metoda nejmenších čtverců není jedinou používanou odhadovou metodou v prostředí standardního lineárního regresního modelu. K dalším technikám patří:

Metoda maximální věrohodnosti ML (Maximum **L**ikelihood**) je založena na maximalizaci sdružené hustoty (tzv.věrohodnostní funkce) rozdělení náhodných složek. Lokalizuje se tedy poloha modusu pro** β **a** σ^2 **, v němž tato funkce nabývá maxima.**

Metoda nejmenších absolutních odchylek LAD (Least Absolute Deviations**) je založena na minimalizačním kritériu tvaru**

$$\sum_{t=1}^{T} \left| y_t - \sum_{j=1}^{k} x_{tj}\beta_j \right|$$

Odhady pořízené metodou LAD nelze vyjádřit v explicitním tvaru, ale je nutno použít iterační postup (např. algoritmy R.L.Faira)

Zobecněná momentová metoda GMM (Generalized moment method).